

O NASILJU U PORODICI IZ EVIDENCIJE CENTARA ZA SOCIJALNI RAD

Iako se stručni radnici centra za socijalni rad svakodnevno susreću sa različitim oblicima nasilja u porodici, nije moguće na jednostavan način izvestiti o učestalosti, strukturi i najvažnijim karakteristikama problema, jer se nasilje u porodici ne registruje kroz obavezne kategorije podataka. U okviru dokumentacije koja se vodi u centrima, stručni radnici beleže podatke o nasilju, ali njegovo identifikovanje nije jedna od obaveznih procedura, a način beleženja podataka ne omogućava jednostavne statističke preglede.

Tokom realizacije projekta *Za život bez straha* napravljen je dogovor sa učesnicama/ima programa o prikupljanju podataka o učestalosti i karakteristikama nasilja u porodici u periodu od 6 meseci (februar – avgust 2003. godine). Evidencija je polazna tačka za formiranje »objektivne slike« rasprostranjenosti i karakteristika nasilja u porodici. Podaci o nasilju u porodici koji dolaze od nevladinih organizacija često se smatraju predimenzioniranim, ili se problematizuje njihova valjanost i pouzdanost, a relativno je malo podataka iz drugih izvora, ili je do njih teško doći, sem kvalitativnom analizom dokumenata u institucijama. Kada se radi o nasilju u porodici postoji tendencija potcenjivanja rasprostranjenosti i težine problema, a činjenica da je ono tek od skora definisano kao posebno krivično delo potvrđuje da je svest o njegovim višestrukim specifičnostima kod nas skorijeg datuma. Predstave i teorijski koncepti o porodici i domu kao mestu brige, sigurnosti i uzajamnog poštovanja sprečavaju profesionalce, ali i javnost, da dom istovremeno opažaju i kao najopasnija mesta za članove porodice. Istraživanja pokazuju da i profesionalci u drugim oblastima, npr. sudskoj praksi, nemaju jasan uvid o učešću nasilja u porodici u opštem nasilničkom kriminalitetu, iako je ono zastupljeno sa oko 30%¹, a postupci najčešće završavaju obustavama.

Druga vrsta često sretane predrasude profesionalaca u institucijama je stav da su odrasle osobe u jednakoj poziciji da odlučuju o svom životu, što se odražava na uverenje da su žene žrtve nasilja gotovo isto toliko često koliko i muškarci i da žrtva može, ako želi, da napusti nasilnika i reši svoj problem. Mada nije bilo preciznih podataka o tome koliko često su muškarci izloženi nasilju u porodici i koje su specifičnosti tog nasilja, kao ni podataka koji potvrđuju »jednake mogućnosti«, nespremnost da se prihvati rodna specifičnost ove vrste nasilja je otpor na koji se nailazi u susretu sa profesionalcima iz institucija. Razumevanje ovog društvenog problema određuje spremnost da se na njega reaguje u okvirima usluga definisanih poslovima stručnih radnika i u cilju pružanja zaštite. Nerazumevanje uslovljava nepreduzimanje mera i/ili prebacivanje odgovornosti drugim institucijama (policiji, pravosuđu). Poznavanje problema omogućava da se planiraju mere postupanja, jasno definišu nadležnosti i koordiniraju aktivnosti sa drugim institucijama sistema. Imajući u vidu važnost odluka koje donose stručni radnici/e centra za socijalni rad, neophodno je poznavati karakteristike nasilja u partnerskim relacijama i uticaj tog nasilja na decu. Reakcije stručnih radnika centra za socijalni rad treba da su specifične, direktne i delotvorne, da bi ih korisnice/ci usluga opažali kao zadovoljavajuće i adekvatne.

---

1. *Drugo je porodica, Nasilje u porodici – nasilje u prisustvu vlasti*, str. 107, Marija Lukić i Sladana Jovanović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2001.

Kako je organizovano prikupljanje podataka

Imajući u vidu nameru da se u centre za socijalni rad uvede prva evidencija nasilja u porodici, napravljen je sasvim kratak upitnik za prikupljanje osnovnih podataka o žrtvi, nasilniku i karakteristikama nasilja. Iako je izostavljen određen broj relevantnih podataka, »prva slika problema« trebala je da bude povod za pravljenje buduće sveobuhvatne evidencije i dokumentacije.

Učesnici/e programa su dobili/e instrukciju da tokom 6 meseci, uz redovne aktivnosti sa korisnicama/ima, identifikuju nasilje u porodici i beleže osnovne podatke u upitnike i elektronsku bazu. Nije postojala obaveza da se učestvuje u ovoj aktivnosti, tako da je doprinos učesnika u okviru jednog tima, istog centra ili između centara vrlo različit.

Broj identifikovanih slučajeva nasilja u porodici tokom ovog perioda kretao se od 19 do 55 slučajeva po centru i ne odražava veličinu centra, niti veličinu opštine na kojoj se centar nalazi. To ukazuje da je obim posla stručnih radnika, njihova osetljivost za problem, kao i motivacija da »zadatku« priđu sistematično, imao uticaj na ukupni broj prikupljenih podataka (grafikon 1).

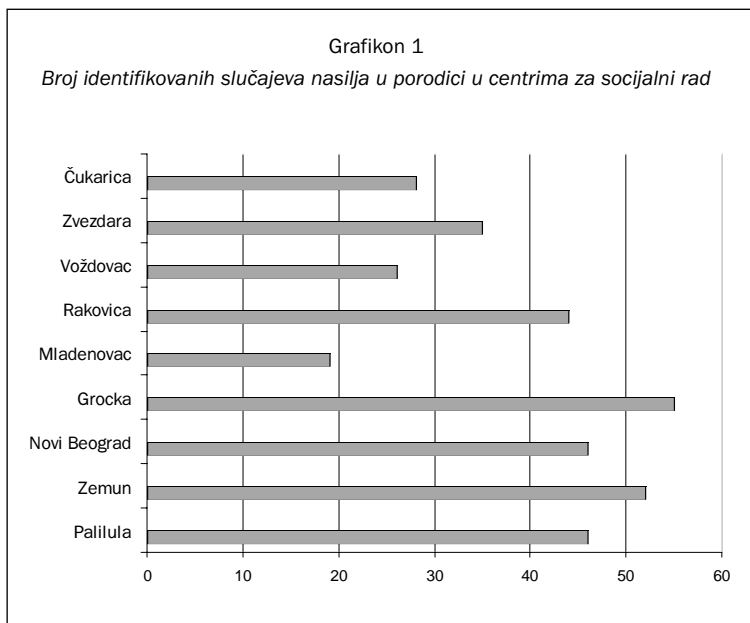
Broj učesnika/ca programa iz različitih timova bio je neujednačen,² što je uticalo na strukturu prikupljenih podataka, tako da je 60,1% identifikovanih slučajeva nasilja iz timova »za decu iz porodica sa poremećenim porodičnim odnosima«, dok su ostala tri tima registrovala između 11% i 15% slučajeva nasilja.

U periodu od šest meseci u devet centara za socijalni rad prikupljeni su podaci o 351 slučaju nasilja.

Uzorak o kojem će biti reči ne predstavlja reprezentativan uzorak klijenata centra za socijalni rad, iz više razloga:

- u identifikovanje nasilja u porodici i prikupljanje podataka nisu uključeni svi stručni radnici centra, a nije postojala ni proporcionalna zastupljenost stručnih radnika po timovima
- nije postojala formalna obaveza da svi klijenti/kinje budu pitani o problemu nasilja u porodici, te su stručni radnici učestvovali u ovoj aktivnosti na osnovu individualne motivacije.

Ipak, dovoljno veliki broj registrovanih slučajeva nasilja u porodici može da pruži osnovne podatke o nekim od karakteristika ovog problema. Takođe, na osnovu prvih podataka mogu se praviti preporuke za dalje, preciznije i sistematsko prikupljanje podataka i organizovanje budućih aktivnosti stručnih radnika u centrima za socijalni rad. Prva evidencija nasilja u porodici i mogućnost jednostavnog statističkog pregleda podataka, treba da motiviše stručne radnike da prikupljaju podatke i dokumentuju problem, a nadležne u instituciji da razmotre mogućnost promene dosadašnje evidencije i dokumentacije, tako da ona uključi pitanje nasilja u porodici, a samim tim i sve relevantne podatke o njemu. Statistički prikazi treba da postanu uobičajena praksa institucija, na osnovu koje je moguće planirati mere institucionalne zaštite i predlagati šire društvene akcije.

2. Program je prvobitno bio namenjen stručnjacima timova za zaštitu dece iz porodica sa poremećenim odnosima, ali su mu se pridružili i predstavnici/e drugih timova.

KO SU ŽRTVE NASILJA U PORODICI

Prema evidenciji centara za socijalni rad u 351 registrovanom slučaju nasilja u porodici, osobe *ženskog pola* su direktne žrtve nasilja u 271 slučaju (77,2%), a muškog pola u 80 slučajeva. Kada se radi o nasilju u porodici jedna od osnovnih činjenica, koju potvrđuju i ovi podaci, je da ne postoji podjednaka rodna zastupljenost žrtava i počinitelaca nasilja (grafikon 2). Ipak, kada o rodnoj dimenziji nasilja u porodici govorimo sa profesionalcima, nailazi se na neprihvatanje ove činjenice, a to sigurno utiče na način na koji će biti realizovane intervencije.

Žrtve nasilja su *svih starosnih kategorija*,³ trećina u dobi ispod 18 godina (30,8%), a ostale su punoletna lica, najčešće u starosnoj dobi 26 – 35 godina ili dobi 36 – 45 godina (grafikon 3).

Kada *starosnu strukturu žrtava nasilja* posmatramo u odnosu na *pol*, žene čine četiri petine punoletnih žrtava nasilja (81,3%), dok je manje od trećine muškaraca žrtava nasilja u odrasloj dobi (28,7%). Među decom koja su u ovom uzorku registrovana kao direktne žrtve nasilja, odnos dečaka i devojčica je gotovo jednak (52,8% dečaka prema 47,2% devojčica). Statistički značajna razlika između pola i starosti žrtve nasilja javlja se tek u odrasloj dobi (tabela 1).

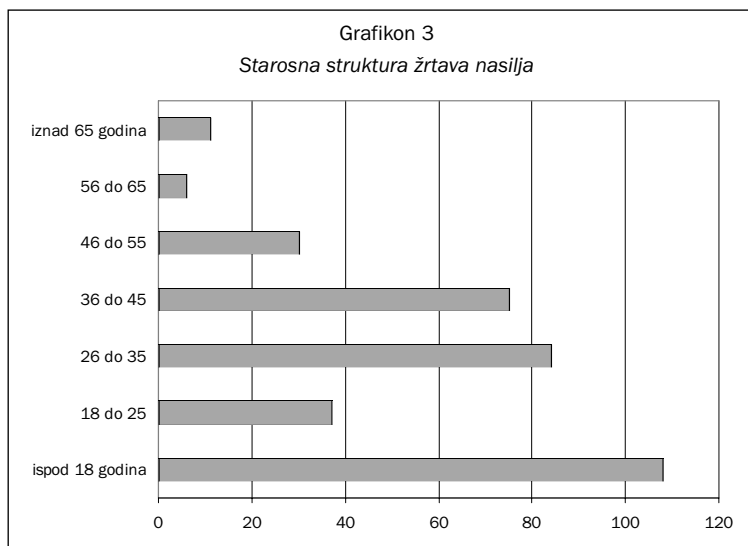
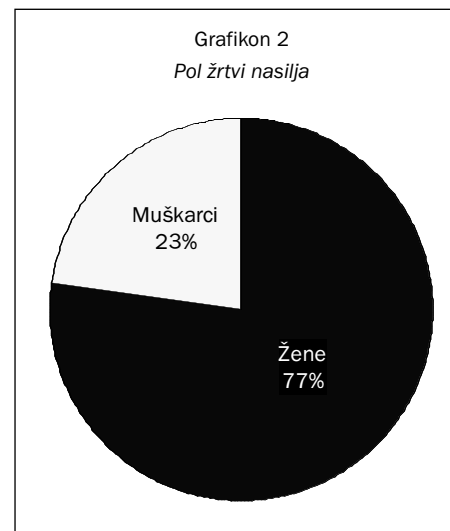
U nasilju prema ženama svaki drugi nasilnik je njihov *partner* (54,2%), a gotovo petina su bivši partneri (17,7%). Odrasle žene su, u odnosu na

Tabela 1

Odnos između pola i starosne strukture žrtava

Starost žrtve	Pol žrtve nasilja		Ukupno
	ženski	muški	
ispod 18 godina	51	57	108
18 do 25	29	8	37
26 do 35	80	4	84
36 do 45	68	7	75
46 do 55	27	3	30
56 do 65	6		6
iznad 65 godina	10	1	11
Ukupno	271	80	351

Chi kvadrat = 84,184, df = 6, nivo značajnosti 0,000

muškarce, značajno češće (73,8%) žrtve nasilja i od strane dece. Većina muškaraca iz ovog uzorka trpi nasilje od strane roditelja, što je razumljivo u odnosu na njihovu starosnu dob. Samo 17,3% muškaraca izloženo je nasilju od strane svojih sadašnjih i bivših partnerki. Odrasli muškarci su osam puta manje žrtve nasilja koje prema njima čine deca u odnosu na žene. Dakle, postoji značajna razlika između pola žrtve i srodstva sa nasilnikom. To je specifičnost koju ne treba gubiti iz vida kada se govori o nasilju u porodici, jer ono nije uzajamno nasilje partnera, već postoji jasan »smer« nasilja, značajno češće usmeren od partnera ka partnerki (tabela 2).

3. Zbog karakteristika uzorka o kojima je diskutovano u uvodnom delu, ne mogu se donositi opšti zaključci o strukturi nasilja u odnosu na starosne karakteristike, ali će biti reči o trendovima u okviru ovog uzorka.

Tabela 2

Odnos između pola žrtve nasilja i srodstva sa nasilnikom

Srodstvo nasilnika i žrtve	Pol žrtve nasilja		Ukupno
	ženski	muški	
Partner	147	3	150
Bivši partner	48	10	58
Roditelj	45	59	104
Dete	18	1	19
Ostali	13	7	20
Ukupno	271	80	351

Chi kvadrat = 110,951, df=4, nivo značajnosti je 0,000

u najvećem broju žene (84%). Gotovo polovina (46,0%) žrtava nasilja koje čine žene takođe su ženskog pola. U nasilju prema deci postoji »polni balans« žrtava, ali ne i počinitelaca. Velika neravnoteža između pola nasilnika i pola žrtve specifična je za punoletne osobe, a najčešće je vezana za nasilje između partnera.

Dva puta više nasilja prema maloletnim licima iz ovog uzorka učine muškarci (66,7%). Devet od deset nasilja prema odraslim žrtvama, takođe učine muškarci⁵. Dakle, podaci potvrđuju značajnu povezanost između pola nasilnika i satrosne dobi žrtve nasilja (tabela 3).

Polovina svih slučajeva nasilja potiče od *partnera* (42,7%), a uz nasilja od strane *bivših partnera*, to je najčešći vid nasilja u ovom uzorku i čini gotovo dve trećine ukupnog broja (59,2%). Roditelji su počinioci nešto manje od trećine svih registrovanih oblika nasilja (29,6%). Svaki treći roditelj iz ovog uzorka koji je nasilan prema detetu, nasilan je i prema svojoj partnerki (33,16%), dok je dve petine nasilnih partnera istovremeno nasilno i prema deci (38,9%). Svaki deseti nasilnik je nasilan prema svojim roditeljima, roditeljima svoje/g partnerke/a, a svaki četrnaesti prema ostalim rođacima. Možemo zaključiti, nasilje koje se dešava u porodici najčešće je usmereno prema ženi – partnerki, ali ima složene posledice u odnosu na decu, i u odnosu na ostale srodnike (grafikon 5).

KARAKTERISTIKE NASILJA U PORODICI

Tokom prikupljanja podataka beleženo je koju od četiri vrste nasilja trpe žrtve iz ovog uzorka: psihičko, fizičko, seksualno i/ili ekonomsko nasilje. Kada se pojedinačno prebroje sve registrovane vrste nasilja, najčešće je prisutno psihičko nasilje, kod devet od deset žrtava (90,6%), ali retko

KO SU POČINIOCI NASILJA U PORODICI

Prema evidenciji iz centara za socijalni rad, *muškarci* učine 82,1% od ukupnog broja slučajeva nasilja (grafikon 4). Ovaj podatak nedvosmisleno potvrđuje činjenicu da u nasilju u porodici, za razliku od drugih oblika nasilnog ponašanja, postoji jasna rodna podela uloga. Istraživanja sudske prakse pokazuju da se kao okrivljena lica u predmetima nasilja u porodici najčešće pojavljuju muškarci (80,5%), a kao oštećena lica žene (73,4%), dok su u predmetima nasilja van porodice i oštećena lica znatno češće muškarci (68,1%).⁴

Žrtve nasilja

u porodici su u

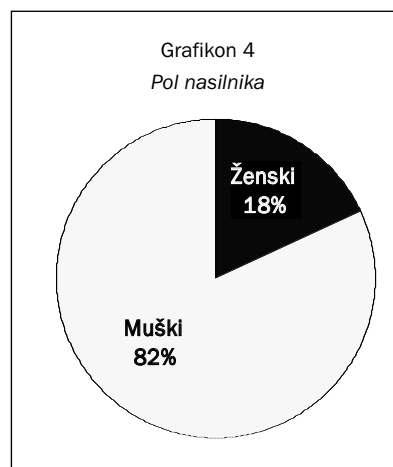

Tabela 3

Odnos između pola nasilnika i starosti žrtve

Starost	Pol nasilnika		Ukupno
	ženski	muški	
ispod 18 godina	36	72	108
18 do 25	4	33	37
26 do 35	5	79	84
36 do 45	10	65	75
46 do 55	3	27	30
56 do 65		6	6
iznad 65 godina	5	6	11
Ukupno	63	288	351

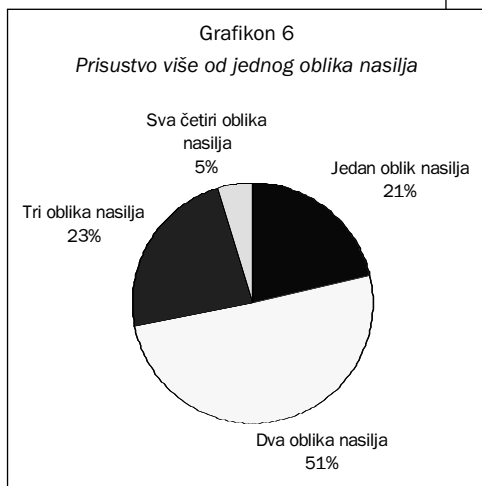
(Chi kvadrat = 36,181, df= 6, nivo značajnosti 0,000)

4. *Drugo je porodica, Nasilje u porodici – nasilje u prisustvu vlasti*, Marija Lukić i Slađana Jovanović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2001.

5. U najstarijoj kategoriji postoji podjednaka polna zastupljenost nasilnika, ali je u ovoj kategoriji registrovano samo 11 slučajeva nasilja.

samostalno, tj. bez drugih oblika nasilja. Visoka je zastupljenost⁶ fizičkog nasilja (76,1%), ali i ekonomskog (32,8%) i seksualnog (12%)⁷ (grafikon 7).

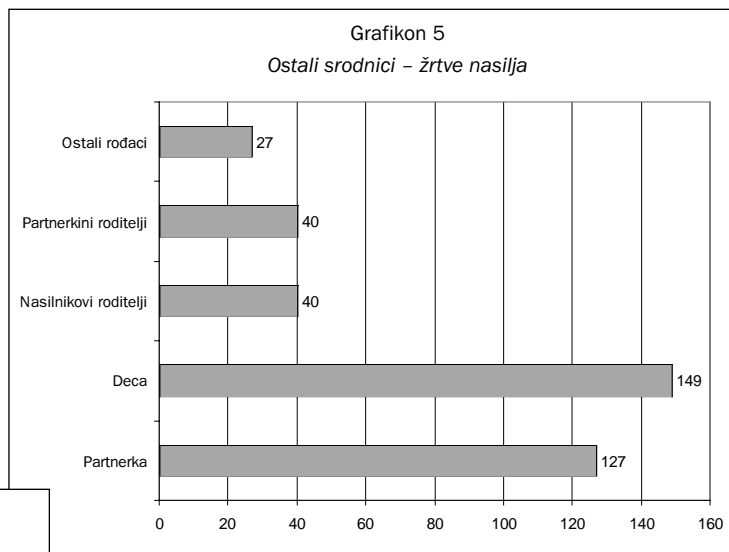
Većina žrtava nasilja u porodici trpi više od jednog oblika nasilja, tj. za 351 žrtvu identificirano je ukupno 742 pojedinačna oblika nasilja, što ukazuje da je prosečno svaka žrtva istovremeno izložena trpljenju bar dva oblika nasilja. Tačnije, u ovom je uzorku istovremeno trpljenje dva oblika nasilja registrovano kod svake druge žrtve (50,7%), tri oblika kod svake četvrte (23,1%) i sva četiri ob-

– *ekonomsko nasilje* koje je često praćeno psihičkim nasiljem.

Kada se u daljem tekstu bude govorilo o četiri vrste nasilja, ne treba izgubiti iz vida da kategorije »nisu čiste«, tj. da je fizičko ili seksualno nasilje obeleženo »najdrstičnijim« oblikom, a da je praćeno drugim oblicima nasilja.

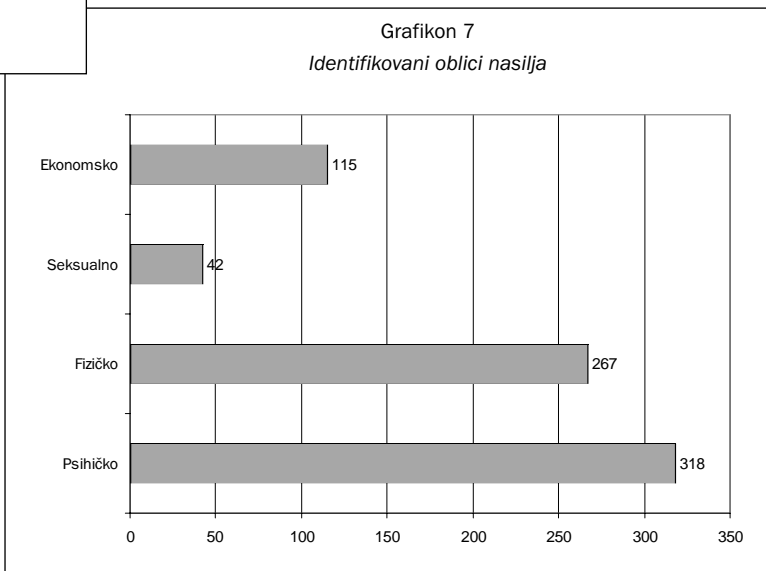
Struktura nasilja u ovom uzorku pokazuje najznačajniju zastupljenost *fizičkog* nasilja – čine ga dve trećine svih registrovanih slučajeva, a najčešće je praćeno i drugim oblicima nasilja (pre svega psihičkim

lika nasilja kod svake dvadesete žrtve (4,8%). (grafikon 6)

Analizirajući registrovane podatke o nasilju uočavaju se najčešće kombinacije različitih oblika nasilja, svrstane u četiri kategorije:

- *psihičko nasilje* koje nije praćeno drugim oblicima nasilja
- *fizičko nasilje* koje je najčešće praćeno psihičkim nasiljem (61,7%), ili kombinacijom psihičkog i ekonomskog nasilja (28,9%)
- *seksualno nasilje* koje je kod svih žrtava iz ovog uzorka praćeno psihičkim i fizičkim nasiljem

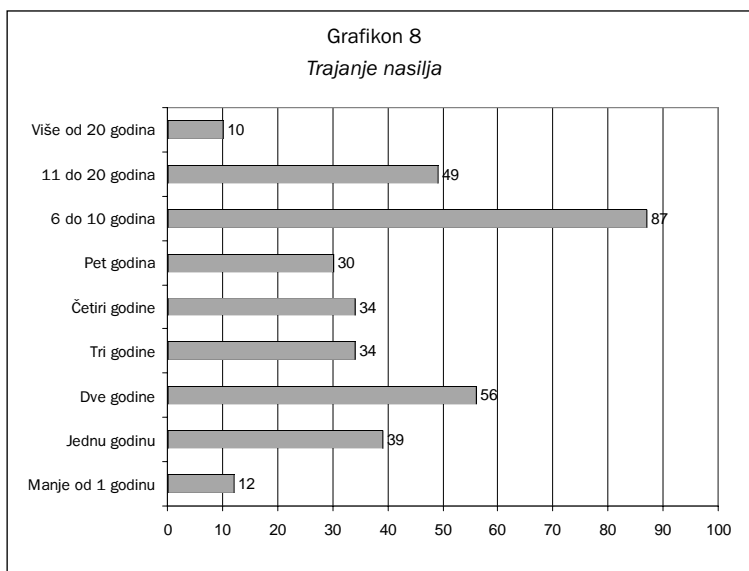

6. Između zastupljenosti registrovanih i postojećih oblika nasilja postoji razlika jer osetljivost stručnjaka, ali i spremnost žrtve da prepozna i prijavi nasilje, mogu biti vrlo različiti.

7. Procenat prelazi 100 zato što najveći broj žrtava ima registrovano više od jednog oblika nasilja.

i ekonomskim). *Psihičkom* nasilju (bez drugih oblike), kao i *seksualnom* nasilju izložena je svaka osma žrtva, a ekonomskom svaka dvanaesta žrtva iz ovog uzorka (grafikon 7). Zastupljenost različitih oblika nasilja zavisi od procesa identifikovanja, koji je osetljiv na pitanja koja su postavljena, atmosferu poverenja koja (ni)je uspostavljena, mogućnost žrtve da prepozna i imenuje određena ponašanja kao nasilje određenog tipa, kao i spremnost da o tome izvesti. Zbog toga predstavljanje strukture nasilja u okviru jednog uzorka ne mora nužno da odražava sliku realnosti, posebno kada su u pitanju »osetljivi« oblici nasilja, kakvo je seksualno nasilje u porodičnim okvirima, te na osnovu toga ne treba zaključivati o »težini« i/ili »značaju«, kao ni o apsolutnoj rasprostranjenosti različitih oblika nasilja.

Kod žrtava ženskog pola najčešće je prisutno fizičko nasilje

registrovanih slučajeva).

Nasilni muškarci učine 84,5% svih registrovanih slučajeva fizičkog nasilja i čak 88,1% svih slučajeva seksualnog nasilja. Kako su ova dva oblika nasilja najčešće praćeni ostalim, značajnost razlike između vrste nasilja i pola nasilnika potvrđuje da nasilnici muškog pola čine teže oblike nasilja od žena počiniteljki (tabela 5).

Najmanji broj registrovanih slučajeva nasilja nalazi se u dve rubne vremenske kategorije: nasilje koje traje preko 20 godina (2,8%) i nasilje koje traje manje od jedne godine (3,4%). Poznata je, a istovremeno i zabrinjavajuća činjenica, da žrtve nasilja ne traže pomoć obraćanjem centru za socijalni rad čim nasilje počne i/ili čim ga prepoznaju, već znatno kasnije. Čak 70% osoba zatraži pomoć centra posle dve godine trajanja/trpljenja nasilja (grafikon 8).

8. Ne može se sa sigurnošću tvrditi da ova razlika ne postoji, iz bar dva razloga: u ovom uzorku je mali broj osoba u dobi iznad 55 godina i relativno je mali broj registrovanog seksualnog nasilja čije su žrtve punoletne osobe.

Tabela 5
Odnos pola nasilnika i vrste nasilja

Vrste nasilja	Pol nasilnika		Ukupno
	Ženski	Muški	
Psihičko	14	31	45
Fizičko	40	227	267
Seksualno	1	9	10
Ekonomsko	8	21	29
Ukupno	63	288	351

(Chi kvadrat = 16,679, df= 3, nivo značajnosti 0,001),

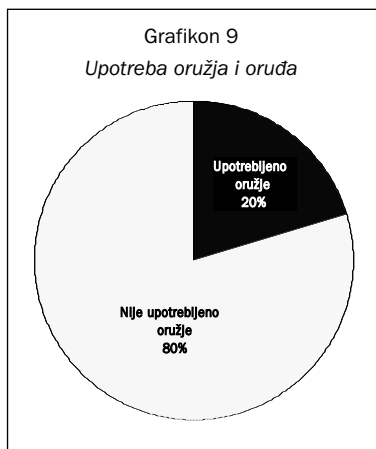
(69,4%), a zatim seksualno (14,0%). Kada su žrtve nasilja muškog pola, najučestaliji oblici nasilja su fizičko (58,8%) i psihičko nasilje (21,3%). Žene su, više od muškaraca, zastupljene kao žrtve u sve četiti kategorije nasilja, ali upadljivo više u kategorijama fizičkog (80%) i seksualnog nasilja (90,5%), što potvrđuju statsistički značajne razlike između pola žrtve i vrste nasilja.

Razlika između vrste nasilja i starosne dobi žrtve se nije pokazala statsistički značajnom,⁸ ali se može primetiti da je seksualno nasilje najprisutnije kod maloletnih lica (70% svih

Tabela 6
Odnos između pola nasilnika i postojanja povreda kod žrtvi

Pol žrtve	Povrede		Ukupno
	DA	NE	
Ženski	187	84	271
Muški	46	34	80
Ukupno	233	118	351

(Chi kvadrat = 10,150, df=1, nivo značajnosti 0,001)

Razlike između *trajanja nasilja i pola žrtve* nisu se pokazale značajne, a razlika između *trajanja nasilja i starosti žrtve*, iako značajna, nije dovoljno pouzdana, zbog malog broja žrtava starosne dobi iznad 45 godina i malog broj onih kod kojih nasilje traje preko 20 godina.

Dve od tri žrtve (233) zadobije *povredu* kao posledicu nasilja. Dve trećine povreda su *vidljive*.

Više od dve trećine nasilnih muškaraca nanese povredu svojim žrtvama (70,1%), dok se polovina nasilnih akata žena završi nanošenjem povrede (49,2%), te je razlika između *pola nasilnika i povreda* učinjenih nasiljem statistički značajna (tabela 6). Takođe, muškarci nanose *teže i vidljivije* povrede. Očekivano je da su povrede najčešće ishod fizičkog (83,3%) i seksualnog nasilja (14,1%), tako da postoji značajna povezanost između *vrste nasilja i prisusva povreda*.

Polovinu svih povreda žrtvama nanese *partneri*, a četvrtinu *roditelji*.

U svakom petom slučaju nasilja upotrebljeno je *oružje ili oruđe opasno*

po život (20,2%) (grafikon br.9).

Kada su muškarci nasilnici, svaki peti upotrebi oružje ili oruđe (22,6%), a kada su žene nasilne svaka deseta ga koristi (9,5%), te se razlika između *pola nasilnika i upotrebe oružja* u nasilnom aktu pokazala značajnom (tabela 7). Svaki četvrti slučaj fizičkog nasilja praćen je upotrebom oružja ili oruđa, i svaki deseti slučaj seksualnog nasilja, te je odnos između *upotrebe oružja i vrste nasilja* takođe statistički značajna.

Deca, mada ne moraju biti direktne žrtve, u tri od četiri slučaja *prisutvuju nasilju* (grafikon br.10). Za svako drugo dete koje svedoči nasilju ono se dešava *između roditelja* koji žive u braku, a za svako peto između roditelja koji su *razvedeni*. Jedno od petoro dece zadobije *povredu* u nasilju koje se dešava u porodici.

U direktnom nasilju koje čine *roditelji* prema deci svako drugo biva *povređeno*, dok je u svakom trećem slučaju nasilja između partnera dete indirektna žrtva.

Rođaci dve trećine žrtava nasilja su i sami žrtve nasilja koje se dešava u porodici. Psihičkom nasilju (bez drugih oblika nasilja) izložena

je gotova svaka peta osoba koja nije direktna žrtva, fizičkom nasiljuje izložen je svaki treći srodnik, ekonomskom nasilju svaki dvadeseti i seksualnom nasilju 1,4% srodnika (grafikon 11).

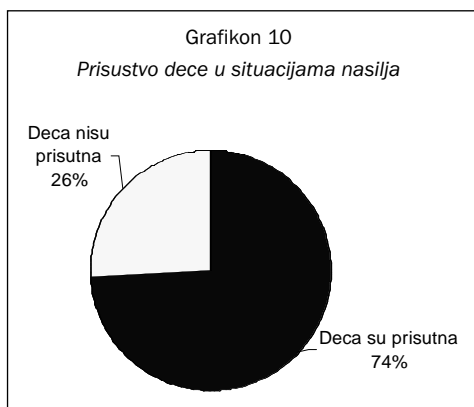
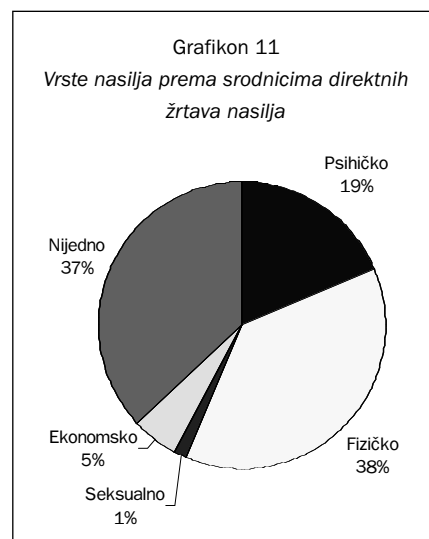

Tabela 7
Odnos između pola nasilnika i upotrebe oružja

Pol nasilnika	Upotreba oružja		Ukupno
	DA	NE	
Ženski	6	57	63
Muški	65	223	288
Ukupno	71	280	351

(Chi kvadrat = 5,452, df = 1, nivo značajnosti 0,020)

ČINJENICE – JOŠ JEDNOM

Na osnovu podataka dobijenih iz ovog uzorka potvrđujemo dobro poznate činjenice u vezi sa nasiljem u porodici:

- osobe ženskog pola su najčešće žrtve nasilja u porodici – tri od četiri žrtve
- 80% svih nasilnika su osobe muškog pola
- većina žrtava ženskog pola je punoletna – četiri od pet
- većina žrtava muškog pola su maloletna lica – tri od četiri
- svakoj drugoj ženi – žrtvi nasilja partner je nasilnik, a svakoj petoj – bivši partner
- kod tri od četiri žrtve muškog pola nasilnici su roditelji – oni nasilje češće trpe dok su deca
- 79% osoba trpi više od jednog oblika nasilja
- psihičko nasilje prati gotovo sve druge oblike nasilja i prisutno je kod devet od deset žrtava
- najčešći oblik nasilja je fizičko, gotovo uvek praćeno psihičkim, a često i ekonomskim nasiljem
- seksualno nasilje je kod svih žrtava praćeno psihičkim i fizičkim nasiljem
- “teže” oblike nasilja čine muškarci
- četiri od pet žrtava trpi nasilje duže od dve godine
- žene su češće povređivane, a nasilnici muškog pola nanose više, vidljive i teže povrede
- u svakom petom nasilju koristi se oružje ili oruđe, a nasilnici muškog pola koriste ga dva puta češće
- troje od četvoro dece prisustvuje porodičnom nasilju
- svako peto dete je povređeno nasilnim aktom
- dve trećine srodnika žrtava su i sami žrtve nasilja u porodici

ZAVRSNI KOMENTARI

Imajući u vidu ciljeve projekta *Za život bez straha* podaci prikupljeni ovom prilikom treba da posluže kao polazna osnova za promenu tradicionalnog stava o nasilju u porodici i predrasuda koje ga prate, kao i za formiranje buduće kompletne evidencije nasilja u porodici koja bi se vodila u centrima za socijalni rad. Dobijeni podaci stavljaju pred instituciju i stručne radnike zadatak da se preispitaju postojeće politike i procedure rada, što je bila namera projekta, te da se na osnovu njih naprave strategije i uvedu standardi postupanja, od identifikovanja i evidentiranja problema, do pružanja adekvatnih intervencija.

Smatramo da mora postojati obaveza stručnih radnika u centrima za socijalni rad, kao i profesionalca u drugim institucijama i organizacijama (policija, zdravstvene ustanove, tužilaštvo, sud, škola, radne organizacije, nevladine organizacije...) da:

- prepoznaju nasilje u porodici
- adekvatno procene opasnost nasilne situacije
- veruju žrtvi i imenuju odgovornost nasilnika za nasilje
- izrade precizna uputstva o postupcima zaštite
- preduzmu hitne intervencije i mere zaštite
- organizuju efikasnu saradnju između institucija
- evidentiraju i dokumentuju nasilje
- imaju pojedinačnu profesionalnu odgovornost za preduzete mere.

Takođe, novi zakonski propisi, a posebno *Zakon o porodici*, treba da omoguće efikasno delanje profesionalaca, definisanjem situacija koje se smatraju nasiljem, kruga zaštićenih lica i mera zaštite.